

GERÇEK KİŞİLERİN FOREKS İŞLEMLERİNDEN ELDE ETTİĞİ GELİRİN VERGİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION OF THE TAXATION OF FOREX TRADING INCOME OF INDIVIDUALS

Soner YAKAR*

Serkan Yılmaz KANDIR**

ÖZ

Dünyada son yıllarda foreks piyasası hızlı bir büyüme göstermiştir. Bunun en önemli nedeni küçük miktarda sermaye ile yüksek miktarda gelir elde etme ihtimalinin olmasıdır. Türkiye’de ise foreks işlemleri 2499 Sayılı Mülga Sermaye Piyasası Kanunu ile yasal alt yapıya kavuşmuş ve daha sonra kabul edilen 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre ise foreks işlemlerinin türev araç olduğu kabul edilmiştir. Foreks işlemlerinin yasal alt yapıya kavuşması ile gerçek kişilerin foreks işlemlerinden elde ettiği gelirin gelir vergisine tabi olup olmadığı tartışma konusu olmuştur. Vergi idaresi foreks işlemlerinin ticari bir organizasyon içerisinde yapılması durumunda ticari kazanç olarak vergilendirileceğini kabul etmektedir. Ticari organizasyonun varlığı ise devamlılık ile tespit edilmeye çalışılmaktadır. Oysa foreks işlemleri gibi diğer türev araçlar Gelir Vergisi Kanunu geçici 67. Madde kapsamında

ABSTRACT

Global forex market has shown a rapid growth in the recent years. The major motivation behind this growth is the possibility of earning a high level of income with a reasonably low level of capital. In Turkey, forex trading gained a legal framework by the obsolete Capital Market Law, no. 2499, and has been regulated as a financial derivative by Capital Market Law, no. 6362. Since forex transactions have gained a legal framework, there has been a debate about whether income from individuals concluding forex transactions is liable to income tax. Tax administration has accepted to tax income from forex transactions as business income when forex transactions are made in a business organisation. Whereas existence of a business activity is determined by its continuity. Nevertheless, other financial derivatives are taxed according to temporary Article 67 of income tax law. Thus we suggest

* Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, syakar@cu.edu.tr, ORC-ID: 0000-0002-0973-0072.

** Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, skandir@cu.edu.tr, ORC-ID: 0000-0002-7686-1099.

Yakar, S., Kandir, S. Y. (Ekim 2019). Gerçek Kişilerin Foreks İşlemlerinden Elde Ettiği Gelirin Vergilendirilmesine Yönelik Bir Değerlendirme, *Vergi Raporu*, 241, (11-27).

M.G.T.: 09.08.2019 / M.K.T.: 06.09.2019

tevkifat yolu ile vergilendirilmektedir. Dolayısıyla gerçek kişilerin forex işlemlerinden elde ettikleri gelirin de Gelir Vergisi Kanunu geçici 67.Madde kapsamında vergilendirilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının uygun olacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Forex işlemleri, Gelir Vergisi, Gerçek Kişilerin Forex İşlemlerinden Elde Ettiği Gelirin Vergilendirilmesi.

JEL Sınıflandırma Kodları: G23, K34.

GİRİŞ

Uluslararası para sistemleri bugünkü duruma gelinceye kadar beş temel evreden geçmiştir. Birinci dönem klasik altın standardı dönemi olup bu dönemin ne zaman başladığı kesin değildir. Ancak 1870'lerden itibaren altının standart olarak kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu sistemde, ulusal paralar sabit kurlarla altına bağlanmıştır. Altına bağlanarak istikrarlı hale getirilen kurlar uluslararası ticaretin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Ancak I. Dünya savaşı ile birlikte ikinci dönem olarak kabul edilen istikrarsız bir dönem başlamıştır. İki dünya savaşı arasında kapsayan bu dönemde savaşların etkisiyle hüküm sürmeye başlayan yüksek enflasyon oranları altın standardını uygulamayı imkansız hale getirmiştir. 1944 yılında ABD'nin Bretton Woods kentinde toplanan 44 ülkenin temsilcileri toplantısında, toplantının yapıldığı kentin adını taşıyan yeni bir para sistemi ortaya çıkmıştır. Bu yeni sistemde bir ons altının değeri 35 dolar olarak belirlenmiş ve diğer para birimleri ise sabit bir kurdan dolara bağlanmıştır. Dördüncü dönem, Bretton Woods sisteminin çöküş dönemini kapsamaktadır. Bu dönemde uluslar arası sorunlar ve ABD'nin yerel problemleri nedeniyle dolar önce devalüe

that income from forex transactions derived by real persons to be also covered by temporary Article 67 of Income Tax Law.

Keywords: Forex transactions, income tax, taxation of forex transactions of real persons

JEL Classification Codes: G23, K34

edilmiş son olarak gelişmiş ülkelerin paralarını serbest dalgalanmaya bırakmasıyla sistem çökmüştür. Böylece bugün de devam eden son dönem girilmiştir. Bu son dönemde en çok ticarete konu olan para birimleri arasında dolaşım sınırları kaldırılmış ve serbest dalgalanmaya bırakılmışlardır. Döviz kuruna yapılan müdahaleler, dövizin belli bir seviyeye getirilmesini değil yalnızca değişkenliğin makul düzeyde olmasını sağlamak için yapılmaktadır. Bildiğimiz anlamda modern forex piyasalarının gelişmesi için gerekli ortam da doğmuştur.¹ Serbest döviz piyasalarının gelişmiş ülkelerde işlemesine karşın gelişmekte olan piyasalarda durum daha farklıdır. Her ne kadar dalgalı kur sistemlerine doğru bir eğilim varsa da bazı gelişmekte olan ülkelerde başka para sabit kur sistemleri veya devlet müdahaleleri 2000'li yılların başlarına kadar geçerliliğini korumuştur.²

Türkiye de Bretton Woods toplantılarına katılmış ve bu sistemi onaylayarak Türk Lirasını dolara bağlamıştır. Bretton Woods sisteminin dağılmasından sonra Türk Lirası devalüe edilerek yeniden dolara bağlanmıştır. Türkiye'de gerçek anlamda piyasaların işleyişine dayanan para ve döviz kuru politikalarının uygulanması oldukça yenidir. Türkiye 24 Ocak 1980 kararlarının ardın-

¹ Peijie WANG. The Economics of Foreign Exchange and Global Economics. Springer Berlin. Germany. 2005. s.21-25.

² Callum HENDERSON, Currency Strategy: The Practitioner's Guide to Currency Investing, Hedging and Forecasting. John Wiley & Sons. 2002. England. s.108.

dan dışa dönük kalkınma stratejisi çerçevesinde liberalizasyon ve yapısal dönüşüm programı başlatmıştır. 1990 yılında IMF'ye yapılan başvuru ile TL konvertibl para olarak tescil ettirilmiş ve serbest döviz piyasasına izin verilmiştir.³

Son yıllarda döviz işlemlerinin geleneksel kullanımdan farklı bir şekilde yatırım amaçlı olarak kullanılması dünyaya yayılmış ve döviz yatırımcılar tarafından da büyük rağbet görmüştür. Foreks olarak adlandırılan bu işlemlerde iki ülke parasının birbirine ya da petrol, altın gibi emtia ve kıymetli madenlerin bir ülke parasına göre değeri alım satıma konu edilmekte ve yatırımcılara yatırdıkları teminatın belirli bir katına kadar işlem yapma olanağı verilmektedir. Bu işlemlerin dünyada hızla yaygınlaşmasının temel sebebi az miktarda sermaye ile yüksek miktarda gelir elde etme imkânı sunmasıdır.⁴ Ülkemizde ilk defa 2011 yılında 6111 sayılı kanun ile 2499 sayılı mülga Sermaye Piyasası Kanununun⁵ madde 30/g fıkrasına eklenen hüküm ile kaldıraçlı işlemler⁶ yani foreks işlemleri sermaye piyasası faaliyeti olarak kabul edilmiştir. 30.1.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun⁷ 3/1-u maddesine göre ise foreks işlemlerinin türev araç olduğu kabul edilmiştir. Bu yasal düzenlemelerden sonra foreks işlemlerine ilişkin kurallar ise Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan tebliğler ile düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerden sonra foreks işlemleri yasal dayanağa kavuşmuş olmasına rağmen bu işlemlerden elde

edilen gelirlerin vergilendirilmesi ile ilgili yasal bir düzenleme yapılmamıştır. Foreks işlemleri ile ilgili 19 Ocak 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 89 seri numaralı Gider Vergileri Genel Tebliğinde "kaldıraçlı alım satım işlemlerinin vergilendirilmesi" başlığı altında foreks işlemleri BSMV açısından düzenlenmiştir. Diğer taraftan Kurumlar vergisi mükelleflerinin foreks işlemlerinden elde ettiği kazançlar açısından 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 6. maddesine göre, kurum kazancına dâhil edilecek ve kurumlar vergisi beyannamesi ile beyan edilecektir. Foreks işlemlerinden elde edilen kazancın vergilendirilmesinde asıl tartışılmalı konu gerçek kişilerin elde ettiği kazanç ile ilgilidir. Bu konuda hem vergi idaresi tarafından verilen özgelelerde hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonunda Gelir İdaresi Başkanlığı Grup Başkanı vekili Mehmet Vasıf Ulusoy tarafından yapılan konuşmada;⁸ gerçek kişilerin foreks işlemlerinden elde ettiği kazancın bir organizasyon dâhilinde devamlı olarak yapılması ile gelir sağlama potansiyeline sahip olması durumunda Gelir Vergisi Kanunu'na (GVK) göre ticari kazanç olduğu yönündedir. Bu çalışmanın amacı, gerçek kişilerin foreks işlemlerinden elde ettikleri gelirlerin 193 sayılı GVK'ya göre vergiye tabi olup olmadığını incelemektir. Bu çalışmada öncelikle foreks piyasasının işleyişi ve özellikleri ele alınacak, daha sonra foreks kazançlarının nasıl belirlendiği açıklandıktan sonra ise gerçek kişilerin foreks

³ Ümit ÇUFADAR, Türkiye'deki Döviz Piyasasının Katılımcıları ve Katılımcıların Piyasadan Beklentileri, Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara. 2010. s.61-63.

⁴ Sermaye Piyasası Kurulu. Kaldıraçlı İşlemlere İlişkin Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçığı. (<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/836>). Erişim tarihi: 21 Haziran 2019. s.1-3.

⁵ Resmi Gazete 30.07.1981. Sayı:17416.

⁶ Her ne kadar mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda foreks işlemleri yerine kaldıraçlı işlemler kullanılmış olsa da bu çalışmada kaldıraçlı işlemler yerine foreks işlemi olarak kullanılacaktır.

⁷ Resmi Gazete 30.12.2012, Sayı:28513.

⁸ Mehmet Vasıf ULUSOY. Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu Forex Piyasasındaki Mağduriyetlerin İncelenmesi Alt Komisyonu Tutanakları. 2018. (https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2140). Erişim tarihi: 12 Haziran 2019.

işlemlerinden elde ettikleri kazançların vergilendirilmesi üzerinde durulacaktır.

1- FOREKS PİYASALARININ İŞLEYİŞİ ve ÖZELLİKLERİ

Çalışmanın bu bölümünde forex piyasaları ile ilgili temel kavramlar açıklanmış ve forex piyasalarının özellikleri ve tarihsel gelişimi özetlenmiştir.

1.1- Forex Piyasalarının İşleyişi

Ülkeler arasında mal ve hizmet akımlarına paralel olarak, para akımları da gerçekleşmektedir. Bu akımlarda kullanılan ödeme araçlarına ise döviz adı verilmektedir. Döviz kavramı, bütün yabancı paralar ile yabancı ülkelerde geçerli olan çek, poliçe, emre yazılı senet, hazine bonoları, hisse senedi ve tahvil gibi her türlü ödeme aracını kapsamaktadır.⁹

Döviz kuru en basit biçimde bir para biriminin diğer bir para birimi cinsinden fiyatı olarak tanımlanmaktadır. Döviz kurları iki farklı biçimde kote edilmektedir. Birinci ifadede, yerel para birim yabancı paranın karşılığı olarak kote edilmektedir. İkinci kotasyon şeklinde ise bir birim yerel paranın karşılığı yabancı para şeklinde olmaktadır.¹⁰ Diğer yandan, döviz kurları paranın teslim zamanlamasına göre ikiye ayrılmaktadır. Spot döviz kuru, yabancı paranın derhal veya iki gün içerisinde teslimini öngören kurdur. Forward döviz kuru ise yabancı paranın önceden belirlenmiş ileri bir tarihte teslimini öngören kurdur.¹¹

Döviz ticareti en basit şekilde para ticareti olarak tanımlanabilir. Kişilerin ve kurumların para ticareti yapmalarının pek çok nedeni bulunmaktadır. Bunlar içerisinde iki sebep ön plana çıkmaktadır. Birincisi spekülasyon yapılarak para kazanmanın amaçlanmasıdır. İkinci sebep ise yabancı bir ülkeden mal ve hizmet satın alınması için başka bir para birimine ihtiyaç duyulmasıdır.¹²

Forex piyasaları işlemin ve paraların tesliminin zamanlamasına göre ikiye ayrılmaktadır. Spot forex piyasalarında döviz işlemleri iki gün içerisinde tamamlanmaktadır.¹³ Vadeli forex işlemleri ise türev finansal araçların kullanımını gerektirmektedir. Türev finansal araçlar, değerinin büyük kısmı bir dayanak varlıktan kaynaklanan bir sözleşme olarak tanımlanmaktadır. Dayanak varlık, bir finansal varlık, döviz kuru veya bir endeks olabilmektedir. Finansal piyasalarda yaygın biçimde kullanılan dört adet türev araç bulunmaktadır. Bunlar, forward, futures, opsiyon ve swap sözleşmeleridir.¹³ Bir forward sözleşme, tezgahüstü bir anlaşmanın sonucunda iki taraf arasında imzalanan ve belirli tutarda dövizin, gelecekte belirli bir tarihte, belirli bir kurdan teslimini öngören bir sözleşmedir. Futures sözleşmesi ise, belirli tutarda dövizin, gelecekte belirli bir tarihte, belirli bir kurdan tesliminin organize bir piyasada yapılmasını öngören bir sözleşmedir. Futures sözleşmeleri, forward sözleşmelerinden farklı olarak standart nitelikteki sözleşmelerdir.¹⁵ Opsiyon sözleşmeleri, alım ve satım olmak üzere iki tipte yazılmaktadır. Alım opsiyonu alıcısı, be-

⁹ Ceren ARSLAN. Döviz Kuru Riski ve Yönetimi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara. 2005. s.29-32.

¹⁰ Keith PILBEAM. International Finance.Third Edition. China: Palgrave Macmillan. 2006. s.5.

¹¹ David K. Eiteman, Arthur I. Stonehill ve Michael H. Moffett, Multinational Business Finance. 9th Edition. Addison-Wesley. USA.2000. s.23.

¹² James CHEN. Essentials of Foreign Exchange Trading. John Wiley & Sons, Inc. USA.2009, s.2.

¹³ Robert M. DUNN ve John H. MUTTI. International Economics. Sixth Edition. Routledge. UK. 2004. s.301.

¹⁴ Robert KOLB ve James A. OVERDAHL. Financial Derivatives.Third Edition. John Wiley & Sons. USA.2003, s.1-2.

¹⁵ Frank J. FABOZZI ve diğerleri. The Global Money Markets, John Wiley & Sons. USA. 2002.s.209-210.

lirli bir bir döviz belirlenir bir fiyattan alma hakkına sahiptir. Satım opsiyonu alıcısı ise belirli bir bir döviz belirlenir bir fiyattan satma hakkına sahiptir.¹⁶ Opsiyon sözleşmeleri, hakkın kullanılması açısından ikiye ayrılmaktadır. Amerikan opsiyonları vadeye kadar herhangi bir tarihte kullanılabilir. Avrupa opsiyonları ise yalnızca vade tarihinde uygulamaya konulabilmektedir.¹⁷ Öte yandan, opsiyon sözleşmelerinin önemli bir risk yönetim aracı olduğu unutulmamalıdır. Üstelik aynı anda birden fazla opsiyon sözleşmesinde pozisyon alınarak riskin daha etkin biçimde yönetilmesi mümkündür.¹⁸

1.2- Foreks Piyasalarının Özellikleri

Foreks piyasaların bazı önemli ve ayırt edici özellikleri bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır:¹⁹

- Foreks piyasalarının boyutu çok büyüktür. Yalnızca bir günlük işlem hacmi bile trilyonlarca dolar hacmindedir. Diğer hiçbir finansal piyasada bu büyüklükte işlem gerçekleşmemektedir. Benzer biçimde foreks piyasalarının likiditesi de diğer tüm finansal piyasalardan daha yüksektir. Herhangi bir paranın dünyanın herhangi bir bölgesinde değer kaybına uğramadan satılması mümkündür. Bu özelliği ile foreks piyasaların likiditesi diğer piyasaları aşmaktadır. Özellikle ABD doları veya euro gibi belli döviz cinslerinde likidite daha da yükselmektedir. Örneğin tüm döviz ticaretinin %85 gibi önemli bir kısmı ABD doları cinsinden gerçekleşmektedir. Euro ve Yen ise çok daha geride kalmaktadır.
- Foreks piyasaları, doğası gereği merkezileşmesi mümkün olmayan piyasalardır. Bu

çerçevede, foreks piyasaları, tezgahüstü (organize olmayan) piyasalar olarak kabul edilmektedir. Ancak dünya geneline yayılmış foreks piyasaları bir şekilde bütünleşmiş ve birbirine bağlı bir yapı oluşturmaktadır. Bu yapının sağladığı bir diğer avantaj ise foreks piyasalarının 24 saat boyunca açık olmasıdır. Çünkü dünyadaki foreks piyasaların biri açılırken bir diğeri kapanabilmektedir. Ancak neticede bazı foreks piyasaları sürekli açık kalmaktadır. Öte yandan 24 saat açık foreks piyasaları, bu piyasalarda işlem yapanların kendileri için en uygun saatlerde işlem yapabilmesini sağlamaktadır. Böylece foreks piyasalarda işlem yapan pek çok kişi tam zamanlı diğer işinin yanında döviz ticareti de yapabilmektedir. Ayrıca elektronik platformlar sayesinde internet erişimi bulunan her yerde foreks piyasa işlemleri yapılabilmektedir.

- Foreks piyasalarının en büyük ve en etkili katılımcıları bankalardır. Bankaları yatırım kurumları (yatırım fonları, hedge fonlar, yatırım ortaklıkları vb.) izlemektedir. Bankaların ve yatırım kurumlarının yaptıkları işlemlerin büyük ölçüde spekülasyon olduğu gözlenmektedir. Diğer yandan, yabancı para kullanarak mal ve hizmet ithal etmek zorunda olan şirketlerin de önemli oyuncular oldukları gözlenmektedir. Foreks piyasalarının en küçük ve en etkisiz katılımcıları ise bireysel yatırımcılardır.
- Foreks piyasalarının en ayırt edici özelliklerinden biri teminat ve kaldıraç sistemidir. Teminat, döviz alım ve satım işlemlerinde pozisyon alabilmek için işlem yapacak tarafın hesabında bulundurması gereken

¹⁶ Robert KOLB. Understanding Options. John Wiley & Sons. USA. 1995.s.2.

¹⁷ John C. HULL. Options, Futures and Other Derivatives. Seventh Edition. Pearson Prentice International. USA.2009. s.6.

¹⁸ Michael C. THOMSET. Getting Started in Options. Fifth Edition. John Wiley & Sons. USA. 2003. s.268.

¹⁹ Louis B. MENDELSON. Forex Trading Using Intermarket Analysis. Market Technologies. LLC. USA. 2006. s.6-8. Chen.2009. s.5-14 ve 33-34.

paradır. Kaldıraç ise işlem yapacak tarafın sahip olduğu teminatın kontrol gücünü artırmasını sağlayan ve çarpan etkisi yaratan bir mekanizmadır. Kaldıraç sayesinde foreks piyasası katılımcıları çok küçük teminatlarla çok büyük paralar için pozisyon alabilmektedir. Örneğin bir katılımcı, 400:1 oranındaki kaldıraç kullanırsa sadece 250 dolar teminat yatırarak 100.000 dolarlık bir pozisyon alabilir. Dünyadaki kaldıraç uygulamaları incelendiğinde 50:1 ile 400:1 arasında değişen kaldıraç oranları gözlenmektedir. Bu kaldıraç oranları, diğer tüm piyasalardaki kaldıraç oranlarından bir hayli yüksektir. Kaldıraç büyük bir kar potansiyeli yarattığı gibi zarar olasılığını da katlamaktadır. Bu yönüyle, kaldıraç iki tarafı keskin bir bıçak gibi düşünülmelidir. Foreks piyasalarında kaldıraçlı işlem yapan katılımcılar, getiri potansiyelinin yanında risklerinde yüksek olduğunu kabul etmelidirler.

- Foreks piyasalarında yatırım basit bir yapıya sahiptir. Yatırım kararı alınırken alternatif piyasalara kıyasla daha az değişken incelenir. Hisse senetlerine veya yatırım fonlarına yapılan yatırımlardan farklı olarak yüzlerce farklı alternatifi araştırmaya gerek bulunmamaktadır. Foreks yatırımcıları, sınırlı sayıda para çiftini inceleyerek yatırım kararlarını alabilmektedir.
- Foreks piyasaları, hisse senedi piyasaları ile karşılaştırıldığında daha az dalgalanma göstermektedir. Foreks piyasalarında da ani fiyat değişiklikleri olabilmektedir. Ancak fiyat değişikliklerinin boyutu genelde hisse senedi piyasasındakiler kadar büyük ölçekli değildir. Öte yandan, gelişmiş piya-

salarda kurların değişkenliği daha da azalmaktadır.

2- FOREKS KAZANÇLARININ BELİRLENMESİ

Foreks işlemlerinde kar veya zarar iki aşamada hesaplanmaktadır. İlk aşamada, yatırımcının satış fiyatı (kuru) ve yatırımcının alış fiyatı (kuru) arasındaki fark alınarak fiyat değişimi hesaplanır. İkinci aşamada ise söz konusu fark işlem yapılan adet ile çarpılarak kar veya zararın boyutu belirlenir. Örneğin 10.000 Euro alım ve satım işleminde alış kuru 1,2563 ve satış kuru 1,2588 ise fiyat değişimi 0,0025 (1,2588-1,2563) olarak belirlenir. Adet 10.000 Euro olduğundan kar 25 dolar (10.000 x 0,0025) olarak hesaplanır.²⁰

Ancak yukarıdaki alış ve satış fiyatları foreks aracı kurumlarının döviz kotasyonlarında kullandıkları alış ve satış kotasyonları ile karıştırılmamalıdır. Spot foreks piyasalarındaki işlemler piyasa yapıcı olarak adlandırılan araçlar vasıtasıyla yapılmaktadır. Piyasa yapıcılar, döviz kurlarını alış ve satış fiyatları şeklinde kote etmektedirler. Burada daha düşük olan alış kuru üzerinden piyasa yapıcıya döviz satılabilir. Daha yüksek olan satış kuru üzerinden ise piyasa yapıcıdan döviz alınabilir.²¹ Böylece alış ve satış kurları arasındaki fark (spread) piyasa yapıcı aracı kuruluşun kazancını ifade etmektedir.²²

Yukarıda yalnızca iki dövizle ilişkin kotasyonlar vasıtasıyla kar elde etme imkanı örneklendirilmiştir. Ancak üç kuru aynı anda kullanılması yoluyla da kar elde etme potansiyeli bulunmaktadır. Söz konusu kar, çapraz kurlardan yararlanılarak geliştirilen üçgen arbitraj stratejisi ile gerçekleştirilmektedir. Örneğin, ABD dolarını doğrudan Euro'ya çevirerek elde edilecek tutarın,

²⁰ Michael Duane ARCHER. Getting Started in Currency Trading. Second Edition. John Wiley & Sons. USA.2008. s.37-40.

²¹ Alexander LIPTON. Mathematical Methods for Foreign Exchange. World Scientific. USA. 2003. s.8-9.

²² John AMMER ve Allan D. BRUNNER "Are Banks Market Timers Or Market Makers? Explaining Foreign Exchange Trading Profits", Board of Governors of the Federal Reserve System International Finance Discussion Papers, No: 484. 1994. s.2.

ABD dolarını önce Kanada dolarına çevirip daha sonra Kanada dolarını Euro'ya çevirerek elde edilen tutara eşit olması gerekir. Eğer söz konusu eşitlik sağlanamazsa burada bir arbitraj olanağı bulunduğu anlaşılacaktır. Üçgen arbitraj stratejisi risksiz kazanç sağlayabilecektir.²³

3- TÜRKİYE'DE FOREKS İŞLEMLERİNE YÖNELİK DÜZENLEMELER

Son yıllarda Foreks işlemleri Türkiye'de önemli bir işlem hacmine ve yatırımcı sayısına ulaşmıştır. Fakat bu işlemler, yasal bir düzenleme olmadığı için herhangi bir gözetim ve denetime tutulmadan uzun bir süre piyasanın kendi belirlediği kurallar çerçevesinde yürümüştür.²⁴ 6111 sayılı Kanun ile kaldıraçlı alım satım işlemlerini düzenleme yetkisi Sermaye Piyasası Kuruluna verilmiştir. Buna bağlı olarak, 27.08.2011 tarihli ve 28038 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri:V, No:125 sayılı "Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri ve Bu İşlemleri Gerçekleştirebilecek Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında" tebliğ ile Sermaye Piyasası mevzuatı kapsamına alınmıştır. Tebliğ ile bu işlemlere aracılık edebilecek kuruluşların sahip olması gereken özellikler, hizmet çeşitleri, yapılacak işlemlerin özellikleri gibi konular düzenlenmiştir. İlgili genel tebliğin 4. Maddesinde kaldıraçlı alım satım işlemi şöyle tanımlanmıştır:

"Kaldıraçlı alım satım işlemi, yatırılan teminat tutarı karşılığında, her türlü döviz, mal, kıymetli maden ve Kurulca belirlenecek diğer varlıkların kaldıraçlı olarak elektronik ortamda alım satımı işlemlerini ifade etmektedir."

Yapılan düzenlemeler ile birlikte, 31.08.2011 tarihinden itibaren foreks (kaldıraçlı alım satım) işlemleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilen kuruluşlar tarafından yapılmaya başlanmıştır. Kaldıraçlı alım satım işlemlerine

ilişkin bir diğer önemli düzenleme de, 11.07.2013 tarihli ve 28704 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Yatırım Hizmetleri ve Faaliyetleri ile Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ" ile gerçekleştirilmiştir. Kaldıraçlı alım satım işlemlerine ilişkin son önemli düzenleme ise 10.02.2017 tarihli ve 29975 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Yatırım Hizmetleri ve Faaliyetleri ile Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ III-37.1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ" ile yapılmıştır. Bu tebliğ ile Kaldıraçlı alım- satım işlemlerine ilişkin aşağıdaki düzenlemeler yapılmıştır:

Kaldıraçlı işlemlerde kaldıraç oranı, işlem yapmak için yatırılan teminat tutarı karşılığında alınabilecek pozisyon tutarını gösteren orandır. Kaldıraçlı işlemlerde pozisyonun ilk açıldığı sırada uygulanacak kaldıraç oranı 10:1'i geçemez.

Kaldıraçlı işlem gerçekleştirebilmek için başlangıç teminat tutarı olarak asgari 50.000 TL veya muadili döviz tutarı hesaba yatırılır. İşlemlere başlamadan önce veya başladıktan sonra hesaptan nakit çekilmesi veya başka bir kuruma virman yapılması suretiyle başlangıç teminat tutarının 50.000 TL veya muadili döviz tutarının altına düşürülmesi halinde pozisyon açılmaz. İşlemlere başladıktan sonra zarar edilmesi neticesinde teminat tutarının 50.000 TL veya muadili döviz tutarının altına düşmesi durumunda işlemlere devam edilebilir.

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler ile kaldıraç oranı önce 1/100, daha sonra 1/10 olarak düzenlenmiş ve minimum 50.000 TL teminat zorunluluğu getirilmiştir.

4- GERÇEK KİŞİLERİN FOREKS İŞLEMLERİNDEN ELDE ETTİĞİ GELİRİN VERGİLENDİRİLMESİ

Foreks işlemlerinin hukuki alt yapısı oluşturulsa da gerçek kişilerin bu işlemlerden elde

²³ Robert E. WHALEY. Derivatives Markets, Valuation, and Risk Management. John Wiley & Sons. USA. 2006. s.574.

²⁴ Sermaye Piyasası Kurulu, 2016, s.4.

etikleri gelirin vergilendirilmesi konusu hâlen açıklık kazanmamıştır. Vergi mevzuatında somut bir düzenleme bulunmaması nedeniyle bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Foreks işlemleri konusunda 19 Ocak 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 89 seri numaralı gider vergileri genel tebliğinde “kaldıraçlı alım satım işlemlerinin vergilendirilmesi” başlığı altında foreks işlemleri yalnızca BSMV açısından düzenlenmiştir.²⁵ Diğer taraftan 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 6. maddesine göre kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanununun ticari kazanç hükümleri uygulanacaktır. Bu nedenle de kurumlar vergisi mükelleflerinin foreks işlemlerinden elde ettikleri kazanç kurum kazancı olarak beyan edilecektir.

Bireysel olarak yapılan foreks işlemlerinde elde edilen kazancın gelir vergisine tabi olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. 193 sayılı GVK’nun 2. maddesine göre gelirin unsurları; ticari kazanç, zirai kazanç, serbest meslek kazancı, ücret, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve iratlardan oluşmaktadır. Gelir vergisinin konusunu oluşturan bu yedi unsurunun kapsamı ise GVK’da belirlenmiştir. Dolayısıyla gerçek kişilerin foreks işlemlerinin

den elde ettiği gelirlerin vergilendirilmesi yedi gelir unsurundan birisinin kapsamına girmesine bağlıdır. Bu konuda yapılan çalışmalarda foreks işlemlerinden elde edilen kazancın ticari kazanç, menkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve iratlar ile GVK geçici 67.Madde kapsamına girip girmediği üzerinde durulmaktadır.²⁶ Bu çerçevede, gerçek kişilerce foreks işlemlerinden elde edilen kazancın bu üç gelir unsuru ile GVK geçici 67.Madde kapsamına girip girmediği incelenecektir.

- Ticari Kazanç Açısından Değerlendirme:

Gelir Vergisi Kanunu’nun 37/1.Maddesine göre; her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu hüküm altına alınmıştır. Fakat ilgili Kanun’da ticari ve sınai faaliyet kavramları açıklanmamış bu konuda başka bir Kanun’a da atıf yapılamamıştır. Diğer taraftan GVK 37/2.Maddesinde²⁷ ise, mutlak olarak ticari kazanç sayılacak faaliyetler belirlenmiştir. Eğer gerçek kişilerin yapmış olduğu foreks işlemleri ticari faaliyet kapsamında yapılıyorsa yada mutlak olarak sayılan hallerden birinin kapsamına giriyorsa ticari kazanç kapsamında vergilendirilecektir.

Bu kapsamda öncelikle gerçek kişilerin yapmış olduğu foreks işlemlerinin ticari faaliyet

²⁵ Güray Öğredik. “Forex Kazançlarında Vergi Belirsizliği”. (<http://www.dengeakademi.com/Files/Article/Guray2013ForexKazan.pdf>). Erişim tarihi: 13 Haziran 2019.

²⁶ Erkan Aydın, Kadir Ayyıldırım. “Kaldıraçlı İşlemler Ve Vergilendirilmesi”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt 11. Yıl 11. Sayı 1. 2015.s.31-35. Ahmet Erol. “Forex İşlemlerinin Vergi Karşısındaki Durumu”. Yaklaşım Dergisi. Yıl 16. Sayı 215. 2010, s.17-22). Mustafa Akbulut. “Forex İşlemlerinden Elde Edilen Gelirin Vergilendirilmesi”. Vergi Raporu Dergisi. Sayı 178. 2014. s.65-67. Erkan Eşit “Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri ve Bu İşlemlerden Elde Edilen Kazancın Vergilendirilmesi”, Vergi Sorunları Dergisi Sayı:363.2018.s.62-63.Bayram Koçak. “Foreks Gelirinin Gelir Vergisi Karşısındaki Durumu”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 294. 2013.s.47-49.

²⁷ GVK 37/2 Fikrasına göre: Bu kanunun uygulanmasında, aşağıda yazılı kazançlar ticari kazanç sayılır:

1. Maden, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri ile tuğla ve kiremit harmanlarının işletilmesinden;
2. Coberlik işlerinden;
3. Özel okul ve hastanelerle benzeri yerlerin işletilmesinden;
4. Gayrimenkullerin alım, satım ve inşaa işleriyle devamlı olarak uğraşanların bu işlerinden;
5. Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden;
6. Satın alınan veya trampa suretiyle iktisap olunan arazinin iktisap tarihinden itibaren 5 yıl içinde parsellenerek bu müddet içinde veya daha sonraki yıllarda kısmen veya tamamen satılmasından; elde edilen kazançlar.
7. Dış proteziliğinden elde edilen kazançlar.

kapsamında olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Vergi idaresi ticari faaliyetin varlığını tespit etmek için aradığı bazı özellikler bulunmaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından çıkarılan Ticari Kazanç Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberinde bir faaliyetin ticari faaliyet olarak kabul edilebilmesi için taşınması gereken özellikleri şöyle açıklamıştır.²⁸

“Faaliyetin yerine getirilmesi için sermaye ve emeğe dayanıyor olması, faaliyetin devamlı olması (Bir takvim yılı içerisinde birden fazla tekrarlanan veya birden fazla takvim yılında tekrarlanan işlemlerde de devamlılık olduğu varsayılacaktır), gelir getirici faaliyetlerin bir organizasyon dahilinde yapılmış olması (işyeri açma, işçi çalıştırılması, ticaret siciline kaydolunması vb.), müessesenin, ticari ve sınıai bir müessese şekil ve mahiyetinde olması gerekmektedir.”

Dolayısıyla vergi idaresine göre bir faaliyetin ticari faaliyet olabilmesi için bu koşulların tamamını sağlaması gerekmektedir. Bunların dışında vergi idaresi vermiş olduğu özelgelerde:²⁹ “faaliyeti icra eden organizasyonun bütün unsurlarıyla birlikte değerlendirildiğinde kazanç sağlama potansiyeline sahip olması gerektiği ortaya çıkmaktadır”. Bu görüşe göre; bir faaliyetin kazanç ticari faaliyet olabilmesi için gelir sağlama potansiyeline de sahip olması gerektiği belirtilmektedir.

Vergi idaresi ticari faaliyetin tespitinde bir organizasyonun varlığını belirleyecek tespitler yap-

ması durumunda örneğin; iş yeri açılması, işçi çalıştırılması gibi belirtiler vb. bu durumda Ticari Kazanç Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberinde ve vermiş olduğu özelgelerde bir faaliyetin ticari faaliyet olarak kabul edilebilmesi için taşınması gerek diğer özelliklerin var olduğunu kabul etmektedir. Eğer bir faaliyetin organizasyon dahilinde yapıldığına ilişkin bir tespit yapılamıyorsa bu durumda devamlılık unsurunun varlığı aranmaktadır. Devamlılık ise bir takvim yılı içerisinde birden fazla tekrarlanan veya birden fazla takvim yılında tekrarlanan işlemler ile tespit edilmektedir. Dolayısıyla devamlılık sayısal çokluğa bakılarak belirlenmektedir. Vergi idaresi, sayısal çokluk ile devamlılığı tespit ettikten sonra ticari faaliyetin tespiti için gerekli diğer unsurların varlığını da aramamaktadır. Diğer taraftan gelir sağlama potansiyelinin nasıl belirleneceğine ilişkin herhangi açıklamada yapılmamıştır.

Yukarıda yaptığımız bu açıklamalar çerçevesinde, gerçek kişilerin foreks işlemlerinden elde ettiği gelirin hangi koşullarda ticari faaliyet kapsamında değerlendirileceğine bakacak olursak; Bu konuda Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonunda Gelir İdaresi Başkanlığı Grup Başkanı Vekili Mehmet Vasıf Ulusoy tarafından yapılan konuşmada aşağıdaki açıklama yapılmıştır:³⁰

“Gerçek kişilerde Forex işlemlerinin vergilendirilmesinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 37'nci maddesi hükmünü dikkate alıyoruz. Söz konusu

²⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, Ticari Kazanç Elde Edene mükellefler İçin Ticari Kazanç Rehberi, (https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2019_TicariKazancRehberi.pdf). Erişim tarihi: 25 Haziran 2019.

²⁹ “...bir faaliyetin ticari faaliyet sayılabilmesi için, kazanç sağlama niyet ve kastı gerekmemekle birlikte, faaliyeti icra eden organizasyonun bütün unsurlarıyla birlikte değerlendirildiğinde kazanç sağlama potansiyeline sahip olması gerektiği ortaya çıkmaktadır” Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü, Sayı: B.07.0.GEL.0.42/4305-366/690, 06/01/2005, (<https://www.gib.gov.tr/node/101155>). Erişim Tarihi: 24.06.2019, “...ticari kazanç elde etme amacıyla bir organizasyon kurulması halinde, devamlılık şartı aranmayacaktır. Kurulan organizasyonun şahsi ihtiyaç kapsamı ve sınırlarını aşacak şekilde kazanç sağlama potansiyeline sahip olması durumunda bu faaliyetin ticaret amacıyla yapıldığı kabul edilerek elde edilen kazancın ticari kazanç olarak değerlendirilmesi gerekir...” Konya Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Grup Müdürlüğü, Sayı: B.07.1.GİB.4.42.16.01-120[37-65/2014-1848]-70, Tarih: 22/06/2015, (<https://www.gib.gov.tr/bilgisayar-destekli-3-boyutlu-modellemereklendirme-isinin-vergilendirilmesi>). Erişim tarihi: 24 Haziran 2019.

³⁰ Ulusoy.2018. s.10.

maddede ticari kazancın tarifi yapılmış, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazancın ticari kazanç olarak vergilendirileceği belirtilmiştir. Ticari faaliyet için emek ve sermaye organizasyonunun varlığını aramaktayız. Aynı zamanda, bir faaliyetin ticari faaliyet sayılabilmesi için kazanç sağlama niyet ve kastının bulunması şart değil, sadece faaliyetin kazanç sağlama potansiyeline sahip olması ticari kazanç yönünden vergileme açısından yeterlidir.....Dolayısıyla, Gelir Vergisi Kanunu yönünden Forex işlemlerinden doğan kazançlar 37'nci madde hükmüne göre ticari kazanç sayılacak, yıllık beyanname suretiyle vergilendirmeye tabi olacaktır” yönünde açıklama yapmıştır.

Bu konuda vergi idaresi tarafından verilen özgelelerde ise aşağıdaki şekilde görüş beyan edilmiştir:³¹

“Buna göre, foreks işlemleri olarak da adlandırılan kaldıraçlı döviz alım satım faaliyetlerinden doğan kazançların.....söz konusu faaliyetin ticari organizasyon içerisinde devamlılık arz edecek şekilde yapılması durumunda ticari faaliyet olarak değerlendirilmesi ve bu faaliyetler neticesinde elde edilen kazancın, Gelir Vergisi Kanununun ticari kazançlara ilişkin hükümleri çerçevesinde beyan yoluyla vergilendirilmesi gerekmektedir.”

Bu çerçevede, gerçek kişilerin foreks işlemlerinden elde ettiği kazançların devamlılık arz edecek şekilde yapılması veya faaliyetin kazanç sağlama potansiyeline sahip olması durumunda ticari kazanç olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Vergi idaresinin görüşüne göre foreks işlemi yapan bir gerçek kişi bir yılda birden fazla işlem yaparsa miktarı ne olursa olsun yaptığı faaliyet ticari faaliyet olarak değerlendirilecektir. Foreks işlemi belirli kaldıraç üzerinden yapılmakta ve

bu işlemi yapan gerçek kişi yapancı paraları alıp satarak kazanç sağlamaktadır. Yani foreks işlemi genelde birden fazla işlem üzerinden yapılmaktadır. Bu durum ise foreks işlemi yapan gerçek kişilerin elde ettikleri kazancın ticari kazanç olarak değerlendirilmesi sonucunu doğuracaktır.

Bu konuda diğer bir tartışma ise, foreks işlemlerinin menkul kıymet olup olmadığıdır.³² Çünkü GVK Madde 37/5'e göre; Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazanç ticari kazanç olarak kabul edilmiştir. Foreks işlemleri menkul kıymet olarak kabul edilebilir mi? Öncelikle menkul kıymetin ne olduğunun açıklanması gerekmektedir. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Madde 3/1-o 'ya göre; “Menkul kıymetler: Para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere; 1) Paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını, 2) Borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarını” ifade etmektedir. Bu çerçevede foreks menkul kıymet olarak sayılanların kapsamına girmediği için ve Sermaye Piyasası Kanunu Madde 3-1/u'ya göre ise türev araç olarak kabul edildiği için menkul kıymet olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle de foreks işleminden elde edilen kazanç GVK Madde 37/5 kapsamına girmemektedir.³³

- Menkul Sermaye Açısından Değerlendirme: Foreks işlemlerinden elde edilen gelirin vergilendirmesine ilişkin tartışılan diğer bir gelir unsur ise menkul sermayedir. GVK 75/1'e göre; “Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkül sermaye dolayısıyla elde

³¹ Benzer yönde bakınız; İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 14.08.2012, Sayı: B.07.1.GİB.4.34.16.01-120[37-2012/281]-2554. (<https://www.gib.gov.tr/node/93891>). Erişim tarihi: 04 Temmuz 2019.

³² Erol. 2010. s.21-22.Aydın, Ayyıldırım. 2015. s.33.

³³ Aydın, Ayyıldırım. 2015. s.33.

ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradidir". Foreks işlemlerinden elde edilen gelir menkul sermaye olarak nitelendirmek mümkün değildir. Çünkü foreks işlemlerinde gelir, nakdi sermayenin değerlendirilmesi sonucunda elde edilmemekte, nakdi sermayenin başka bir nakdi sermayeye dönüştürülmesi sonucu elde edilmektedir. Bu dönüştürme sonucunda ise faiz, kar payı, kira vb. bir getirisi söz konusu olmamaktadır. Yani yerel para başka bir ülkenin para birimine dönüştürülerek kazanç elde edilmektedir. Bu nedenle de foreks işlemlerinden elde edilen kazancın menkul sermaye olarak nitelendirilmesi mümkün değildir.³⁴

- Diğer Kazanç ve İratlar Açısından Değerlendirme: Gerçek kişilerin foreks işlemlerinden elde ettiği gelir diğer kazanç ve iratlar kapsamına girip girmediği de tartışılmaktadır.³⁵ GVK Madde 80'e göre diğer kazanç ve iratlar; değer

artış kazançları ve arızı kazançlar olarak belirlenmiştir. GVK Mükerrer 80.Maddesinde değer artış kazançları³⁶ maddeler halinde tek tek sayılmış, 82.Maddede de arızı kazançlar yine maddeler halinde tek tek belirlenmiştir.³⁷ Buna göre gerçek kişilerin foreks işlemlerinde elde ettiği kazancın GVK Mükerrer 80 Maddesine göre değer artış kazancı olup olmadığı ve GVK 82 Maddesine göre arızı kazanç kapsamına girip girmediği tartışılmaktadır. Değer artış kazançları açısından foreks işlemleri için tartışılan GVK 80/1. Maddesidir. GVK 80/1. maddesine göre; "İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar"dır. Bu çerçevede foreks işlemlerinin bu madde kapsamına girebilmesi için menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarından bi-

³⁴ Bumin Doğrusöz. "Forex'de Vergi". Dünya Gazetesi. 9 Temmuz 2015. (<https://www.dunya.com/kose-yazisi/forex039de-vergi/24635>). Erişim tarihi: 08 Temmuz 2019.

³⁵ Erol. 2010. s.21-22. Aydın, Ayyıldırım, 2015.

³⁶ GVK mükerrer Madde 80; Aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazançlarıdır.

1. İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar.
2. 70 inci maddenin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
3. Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
4. Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
5. Faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar.
6. İktisap şekli ne olursa olsun (ivazsız olarak iktisap edilenler hariç) 70 inci maddenin birinci fıkrasının (1), (2), (4) ve (7) numaralı bentlerinde yazılı mal (gerçek usulde vergiye tâbi çiftçilerin ziraî istihsalde kullandıkları gayrimenkuller dahil) ve hakların, iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar (Kooperatiflerin ortaklarına bu sıfatları dolayısıyla tahsis ettikleri gayrimenkulleri tahsis tarihinde ortak tarafından satın alınmış sayılır.).

³⁷ GVK Madde 82'e göre vergiye tâbi arızı kazançlar şunlardır :

1. Arızî olarak ticarî muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar.
2. Ticarî veya ziraî bir işletmenin faaliyeti ile serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlamamış olan böyle bir faaliyete hiç girişilmemesi, ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen hâsılat.
3. Gayrimenkullerin tahliyesi veya kiraçılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlar ile peştemallıklar (kiracıya ait tesisat ve malların tahliye ve devri sırasında kiralayan veya yeni kiracıya devrinde doğan kazançlar dahil).
4. Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla tahsil edilen hâsılat.
5. Gerçek usulde vergiye tâbi mükelleflerin terk ettikleri işleri ile ilgili olarak sonradan elde ettikleri kazançlar (zarar yazılan değersiz alacaklarla, karşılık ayrılan şüpheli alacakların tahsili dahil).
6. Dar mükellefiyete tâbi olanların 45 inci maddede yazılı işleri arızî olarak yapmalarından elde ettikleri kazançlar.

risi olması gerekmektedir. Yukarıda foreksin neden menkul kıymet olamayacağını açıklamıştık. Burada tartışılması gereken foreks işlemlerinin diğer sermaye piyasası araçlarından birisi olup olmadığıdır. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Madde 3/1-u'ya göre; "Döviz ve kıymetli madenler ile Kurulca belirlenecek diğer varlıklar üzerine yapılacak kaldıraçlı işlemleri" türev ürün olarak kabul edilmiştir. Diğer taraftan 6362 sayılı Kanunun 3/1-ş'ye göre ise; Sermaye piyasası araçları: Menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları olduğu belirtilmiştir. Bu madde de belirtildiği üzere, diğer sermaye piyasası araçları türev araçlardan ayrı olarak sayılmıştır.³⁸ Foreks işlemleri, türev araç olarak belirlendiği ve diğer sermaye piyasası araçları kapsamında olmadığı için bu işlemlerden elde edilen gelir de değer artış kazancı kapsamında olmamaktadır.

Diğer bir tartışma konusu olan gerçek kişilerin foreks işlemlerinde elde ettiği gelirin GVK 82/1 maddesine göre arızı kazanç kapsamına girip girmediğidir. GVK 82/1'e göre; arızî olarak ticarî muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar arızı kazanç olarak sayılmıştır. Bu maddeye göre gelirin özelliği geçici bir faaliyete dayalı olmasıdır. Eğer ticari muamelelerin yapılması veya aracılık faaliyeti devamlı olarak yapılırsa veya ticari faaliyet kapsamında yapılırsa ticari kazanç olarak kabul edilecektir.³⁹ Burada foreks işleminin ticari muamele olup olmadığının tespiti önem kazanmaktadır. Bu konuda Koçak'a göre;⁴⁰ "kaldıraçlı alım satım işlemleri herhangi bir mal yada hiz-

met alım satımında olduğu gibi bir ticari muamele olmayıp, tamamen gelecekteki beklenti ve tahminlere dayalı olarak yapılan ve kazanç elde etmeye yönelik bir yatırım işlemidir". Koçak, ticari muamelelerin tanımını yapmamış sadece foreks işlemlerinin yatırım işlemi olduğu vurgulamıştır. Öğredik'e göre ise;⁴¹ "...mevcut mevzuatımız açısından zorlayıcı bir yorumla forex işlem kazançlarının GVK 82/1 kapsamında arızı kazanç olarak değerlendirilmesi muhtemeldir denilebilir". Halbuki 193 sayılı GVK ve diğer vergi kanunlarında ticari muamelelerin tanımı bulunmamaktadır. Diğer taraftan yürürlükteki 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda (TTK) da ticari muamele kavramı bulunmamakta fakat ticari iş kavramı yer almaktadır. Bu durumda ticari muamele ibaresinin açıklanmasında ticari iş kavramından yararlanılabilir mi? Mülga ticaret kanunlarına bakıldığında, ticari muamele (Muamelat Ticarriye) kavramı 1926 yılında yürürlüğe giren 845 sayılı TTK'nın 15-25 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Arızı kazançlar ise ilk defa 5421 sayılı GVK'da düzenlenmiştir.⁴² 5421 sayılı Kanunun 67/1. Maddesinde; "Arızı olarak ticari muamelelerin icrasından veya ticari muamelelere tavassuttan elde edilen ve her bir muamelede 500 lirayı aşan kazançlar" olarak belirtilmiştir. Bu maddede belirtilen ticari muameleler ile 845 sayılı kanundaki ticari muamelelerin kastedildiği belirtilmektedir. Çünkü bu kanunda "ticari muamele" ibaresine yer verildiğinden 845 sayılı TTK yürürlükteydi ve o dönemde Maliye Bakanlığı'nın ve yargının ticari muamelelere bakışı ilgili TTK çerçevesinde olmaktadır. 845 sayılı TTK, 1957 yılında yürürlükten kaldırılmış yerine 6762 sayılı TTK kabul

³⁸ Bu konuda farklı görüş için bakınız: Aydın, Ayyıldırım. 2015.s.34.

³⁹ Bumin Doğrusöz. "2017 yılı Arızı Kazançları". Dünya Gazetesi. 27 Mart 2018. (<https://www.dunya.com/kose-yazisi/2017-yili-arizi-kazanclari/408886>). Erişim tarihi: 08 Temmuz 2019.

⁴⁰ Koçak. 2013.s.48.

⁴¹ Öğredik.2014.

⁴² Resmi Gazete.09.06.1949. Sayı: 7228.

edilmiştir. Bu dönemde 5421 sayılı kanun yerine ise 1960 yılında 193 sayılı GVK kabul edilmiştir. 5421 sayılı Kanunun 67/1. Maddesine benzer düzenlemeler 193 sayılı Kanunun 82/1.Maddesinde de yer almıştır. 6762 sayılı TTK ile işletmeyi merkeze alan bir yapı kabul edilmiş ve ticari işletme bünyesinde yapılan ticari işler kanunda yer almıştır. 2012 tarihli ve 6102 Sayılı TTK'da da ticari işletme odaklı yapı devam ettirilmiştir.⁴³ 1926 tarihli 845 sayılı TTK ile aynı dönemde uygulanan vergi kanunları arasındaki bağ 6762 sayılı TTK ile kopmuştur. Dolayısıyla, 193 sayılı Kanunun 82/1. Maddesinde "ticari muameleler" kavramı aynı şekilde kalırken, 6762 sayılı TTK ve 6102 sayılı TTK'da ticari muamele yerine ticari iş kavramı kullanılmıştır. 865 sayılı Kanun'da ticari muamele 6762 ve 6102 sayılı TTK'daki ticari iş kavramı ile tam örtüşmemektedir. Bu Kanunlarda muamele yerine iş kavramının kullanılması ile 865 sayılı Kanundaki ticari meseleleri de kapsayan geniş bir alanın ticari olarak nitelendirilmesine yol açmıştır.⁴⁴ Dolayısıyla ticari iş kavramı her ne kadar ticari muamele kavramını tam olarak karşılansa da ticari muamelelerin açıklanmasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir. 6102 sayılı TTK 3.Maddesine göre; "Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir". Dolayısıyla bu

düzenlemeye göre foreks işlemleri ticari işletme ile ilgili bir işlem yada fiil olursa ticari iş sayılacaktır. Gerçek kişilerin gerçekleştirdiği foreks işlemleri ticari işletmeyi ilgilendiren bir işlem yada fiil olmadığı için ticari muamele olması da mümkün görünmemektedir. Bu çerçevede gerçek kişilerin foreks işlemlerinden elde ettikleri kazanç GVK 82/1'e göre arızı ticari kazanç olamayacağı düşünülmektedir.

GVK geçici 67.Madde Açısından Değerlendirme: GVK geçici 67.Madde ile menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması nedeniyle elde edilen gelirler ile mevduat faizleri, repo gelirleri ve özel finans kurumlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı belirtilmektedir.⁴⁵ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Madde 3/1-u'ya göre foreks işlemleri türev ürün olarak kabul edilmiştir. Diğer taraftan 6362 sayılı Kanunun 3/1-ş'ye göre ise türev araçlar menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının dışında ayrı bir sermaye piyasası aracı olarak sayılmıştır. Bu nedenle foreks işlemleri menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları kapsamına girmemektedir. Yalnız GVK geçici 67/13 Maddesine göre;⁴⁶ vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen gelirler

⁴³ Neslihan Coşkun Karadağ. Soner Yakar. Ticari Kazancın Belirleyicisi Olarak "Devamlılık": Türk Ticaret Kanunu ve Gelir Vergisi Kanunu Çerçevesinde Bir Değerlendirme". Maliye Dergisi. Sayı 174. Ocak- Haziran. 2018. s.381-389.

⁴⁴ Kürşat Göktürk. "Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. Cilt XIX. Sayı 2. 2015. s.9-12.

⁴⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı. G.V.K. Geçici 67.nci Madde Uygulaması ile İlgili Olarak Gerçek Kişilere Yönelik Vergi Rehberi. (https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2016_gecici67.pdf). Erişim tarihi:23 Temmuz 2019.

⁴⁶ GVK geçici 67.Maddenin 13. Fıkrasına göre; Bu maddede geçen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ifadesi, özel bir belirleme yapılmadığı sürece Türkiye'de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye'de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları ile kayda alınmamış olsa veya menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmese dahi Hazinece veya diğer kamu tüzel kişilerin ihraç edilecek her türlü menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını ifade eder.

Bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve döviz alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunur.

tevkifata tabi tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Gelir İdaresi Başkanlığının Geçici 67.Madde ile ilgili hazırladığı vergi rehberine göre; “..belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergeye dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve döviz alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri geçici 67 nci madde..” kapsamında olacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla foreks işlemleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri gibi bir dayanak varlığı konu alan bir türev sözleşme olmadığı ve geleceğe yönelik bir işlem tesis etmediği için geçici 67. madde kapsamına girmemektedir.

SONUÇ

2011 yılında 6111 sayılı Kanun ile 2499 sayılı Mülga Sermaye Piyasası Kanununda yapılan düzenleme ile yasal olarak kaldırılacak işlemler yani foreks işlemlerinin yapılmasına olanak sağlanmıştır. Daha sonra yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda da foreks işlemlerinin türev araç olduğu belirtilmiştir. Bu yasal düzenlemelerden sonra Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan tebliğler ile de foreks işlemlerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Foreks işlemleri yasal alt yapıya ilişkin düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen bu işlemlere ilişkin vergi mevzuatımızda düzenlemeler hemen yapılmamıştır. Özellikle gerçek kişiler tarafından foreks işlemlerinden gelir elde edilmesi durumunda bu

gelirin gelir vergisine tabi olup olmadığı hâlen tartışılan konulardan birisidir. Vergi idaresinin bu konudaki görüşü, foreks işlemlerinde devamlılık varsa ticari kazanç olarak kabul edileceği ve gelir vergisine tabi olacağı yönündendir. Bu konuda literatürde yapılan tartışmalarda ise, gelir vergisi açısından hangi gelir unsurunun kapsamına girdiği üzerinde durulmuştur. Bu konuda yapılan tartışmalar, foreks işlemlerinin ticari kazanç, menkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve iratlar üzerine yapılmaktadır.

Yukarıda gerekçelerini açıkladığımız üzere, gerçek kişilerin gerçekleştirdikleri foreks işlemlerinden elde ettikleri gelir menkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve irat kapsamına girmemektedir. Ticari kazanç açısından ise, vergi idaresi ticari faaliyetin tespitinde organizasyonun varlığının objektif belirleyicisi olarak devamlılık unsurunu dikkate almaktadır. Devamlılığın tespitini ise bir takvim yılı içerisinde birden fazla tekrarlanan veya birden fazla takvim yılında tekrarlanan işlemler ile yapmaktadır.⁴⁷ Foreks işlemleri özelliği itibari ile sürekli bir alım- satım faaliyeti ile gelir elde edilmesi esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla gerçek kişiler genelde birden fazla foreks işlemi yaptığı için vergi idaresine göre ticari kazanç elde etmiş kabul edilecektir. Kanun koyucu bu konuda bir düzenleme yapmadığı için vergi idaresi gerçek kişilerin elde ettiği geliri bu kapsamda vergilendirme kapsamına almaya çalışmaktadır. Halbuki foreks işlemlerinde nakdi sermayenin başka bir nakdi sermayeye dönüştürülmesi sonucu gelir elde edilmektedir. Bu nedenle de Gelir İdaresi

⁴⁷ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bir özeldede dar mükellefler açısından; “Söz konusu kazancın Türkiye’de vergilendirilmesi durumunda, foreks işlemleri olarak da adlandırılan kaldırılacak döviz alım satım faaliyetlerinden doğan kazançların Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesi kapsamında tevkifat yoluyla yahut mükerrer 80 inci madde kapsamında beyan yoluyla vergiye tabi tutulması söz konusu olmamakla birlikte, söz konusu faaliyetin ticari organizasyon içerisinde devamlılık arz edecek şekilde yapılması durumunda ticari faaliyet olarak değerlendirilmesi ve bu faaliyetler neticesinde elde edilen kazancın, Gelir Vergisi Kanununun ticari kazançlara ilişkin hükümleri çerçevesinde vergilendirilmesi gerekmektedir”, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Sayı: 62030549-120[37-2012/1170]-1245, 14.08.2013. (<https://www.gib.gov.tr/node/90591>). Erişim tarihi: 24 Temmuz 2019.

Başkanlığı tarafından çıkarılan Ticari Kazanç Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberinde bir faaliyetin ticari faaliyet olarak kabul edilebilmesi için taşınması gereken özelliklerden sadece devamlılık özelliğinin varlığı ile ticari faaliyet kapsamına alınamayacağı düşünülmektedir. Öte yandan 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununda foreks işlemlerinin türev araç olduğu belirtilmiştir. Vergi sistemimizde gerçek kişilerin diğer türev ürünlerden elde ettiği gelirlere ilişkin olarak foreks de olduğu gibi bir boşluk yoktur. Finansal piyasalarda yaygın biçimde kullanılan dört adet türev finansal araç bulunmaktadır. Bunlar, forward, futures, opsiyon ve swap sözleşmeleridir. Bu türev araçlardan elde edilen gelirler GVK geçici 67. madde kapsamında tevkifat yolu ile vergilendirilmektedir.⁴⁸ Bu nedenle türev araç olan foreks işlemlerinin de diğer türev araçlarda olduğu gibi GVK geçici 67. madde kapsamında vergilendirilmesinin gerektiğini düşünmekteyiz. Bunun için ise GVK geçici 67. maddenin 13. fıkrasına “foreks işlemleri” (kaldıraçlı işlemler) ibaresinin eklenmesinin uygun olacağı görüşündeyiz.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, M. (2014). “Forex İşlemlerinden Elde Edilen Gelirin Vergilendirilmesi”. Vergi Raporu Dergisi. Sayı 178.
- AMMER JOHN VE BRUNNER ALLAN D. (1994). John Ammer ve Allan D. Brunner “Are Banks Market Timers Or Market Makers? Explaining Foreign Exchange Trading Profits”. Board of Governors of the Federal Reserve System International Finance Discussion Papers. No: 484.

- ARCHER, MICHAEL DUANE (2008), Getting Started in Currency Trading. Second Edition. John Wiley & Sons. USA.
- ARSLAN, C. (2005). Döviz Kuru Riski ve Yönetimi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara.
- AYDIN, E., AYYILDIRIM K. (2015). “Kaldıraçlı İşlemler Ve Vergilendirilmesi”. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt 11. Yıl 11. Sayı 1. 2015. s.31-35.
- CHEN, J. (2009). Essentials of Foreign Exchange Trading. John Wiley & Sons, Inc. USA.
- ÇUFADAR, Ü. (2010). Türkiye’deki Döviz Piyasasının Katılımcıları ve Katılımcıların Piyasadan Beklentileri. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- DOĞRUSÖZ, B. (2018). “2017 yılı Arızı Kazançları”. Dünya Gazetesi. 27 Mart 2018. (<https://www.dunya.com/kose-yazisi/2017-yili-arizi-kazanclari/408886>). Erişim tarihi: 08 Temmuz 2019.
- DOĞRUSÖZ, BUMİN. (2015); “Forex’de Vergi”. Dünya Gazetesi. 9 Temmuz 2015. (<https://www.dunya.com/kose-yazisi/forex039de-vergi/24635>). Erişim tarihi: 08 Temmuz 2019.
- DUNN, ROBERT M. VE MUTTI JOHN H. International Economics. Sixth Edition. Routledge. UK. 2004.
- EİTEMAN, DAVID K., STONEHILL ARTHUR I. VE MOFFETT MICHAEL H. (2000), Mul-

⁴⁸ 2010/926 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2006/10731 sayılı Kararnamede yapılan değişiklik ile hisse senedi ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan sözleşmelerden elde edilen gelirler üzerinden %0 oranında, hisse senedi ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılanlar dışında kalan sözleşmelerden elde edilen gelirler üzerinden ise %10 oranında tevkifat yapılmaktadır. Söz konusu tevkifat oranları hem dar hem de tam mükellef gerçek kişiler için geçerlidir (GİB, 2019, s.12) Dolayısıyla swap işlemleri, forward sözleşmeleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen gelirden %10 tevkifat yapılacaktır (Bu konuda detaylı bilgi için bakınız: Seri No’lu 282 Gelir Vergisi Genel Tebliği).

- tional Business Finance. 9th Edition. Addison-Wesley. USA.2000.
- EROL, A. (2010). "Forex İşlemlerinin Vergi Karşısındaki Durumu". Yaklaşım Dergisi. Yıl 16. Sayı 215. 2010.
 - EŞİT, E. (2018). "Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri ve Bu İşlemlerden Elde Edilen Kazancın Vergilendirilmesi", Vergi Sorunları Dergisi Sayı:363.
 - FABOZZI FRANK J. MANN STEVEN V. VE CHOUDRY MOORAD (2002). The Global Money Markets. John Wiley & Sons. USA.
 - HENDERSON, C. (2002). Currency Strategy: The Practitioner's Guide to Currency Investing. Hedging and Forecasting. John Wiley & Sons, England.
 - HULL, JOHN C. (2009), Options, Futures and Other Derivatives. Seventh Edition. Pearson Prentice International. USA.2009.
 - GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI (2019). Ticari Kazanç Elde Edene mükellefler İçin Ticari Kazanç Rehberi. (https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyanname-rehberi/2019_TicariKazancRehberi.pdf). Erişim tarihi: 25 Haziran 2019.
 - GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI (2019). G.V.K. Geçici 67.nci Madde Uygulaması ile İlgili Olarak Gerçek Kişilere Yönelik Vergi Rehberi. (https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyanname-rehberi/2016_gecici67.pdf). Erişim tarihi:23 Temmuz 2019.
 - GÖKTÜRK, K. (2015), "Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.Cilt XIX. Sayı 2.
 - KARADAĞ COŞKUN N., YAKAR, S. (2018). Ticari Kazancın Belirleyicisi Olarak "Devamlılık": Türk Ticaret Kanunu ve Gelir Vergisi Kanunu Çerçevesinde Bir Değerlendirme". Maliye Dergisi. Sayı 174. Ocak- Haziran.
 - KOÇAK, B. (2013). "Foreks Gelirinin Gelir Vergisi Karşısındaki Durumu", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 294. 2013.
 - KOLB, R. (1995). Understanding Options. John Wiley & Sons. USA.
 - KOLB, R. ve OVERDAHL, JAMES A. (2003). Financial Derivatives. Third Edition. John Wiley & Sons. USA.
 - LIPTON, A. (2003). Mathematical Methods for Foreign Exchange. World Scientific. USA. 2003.
 - MENDELSON, LOUIS B. (2006). Forex Trading Using Intermarket Analysis. Market Technologies. LLC. USA. 2006.
 - ÖĞREDİK, G. (2019). "Forex Kazançlarında Vergi Belirsizliği". (<http://www.dengeakademi.com/Files/Article/Guray2013Forex-Kazan.pdf>), Erişim tarihi: 13 Haziran 2019.
 - PILBEAM, K. (2006). International Finance. Third Edition. China: Palgrave Macmillan. 2006.
 - SERMAYE PİYASASI KURULU (2016). Kaldıraçlı İşlemlere İlişkin Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçığı. (<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/836>). Erişim tarihi: 21 Haziran 2019.
 - THOMSETT, MICHAEL C. (2003). Getting Started in Options (Fifth Edition), John Wiley & Sons. USA.
 - ULUSOY, M., V. (2018). Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu Forex Piyasasındaki Mağduriyetlerin İncelenmesi Alt Komisyonu Tutanakları. 2018. (https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanaKld=2140). Erişim tarihi: 12 Haziran 2019.
 - WHALEY, ROBERT E. (2006). Derivatives Markets, Valuation, and Risk Management. John Wiley & Sons. USA.
 - WANG, PEIJIE (2005). The Economics of Foreign Exchange and Global Economics. Springer Berlin. Germany.

- <https://www.gib.gov.tr/node/101155>). Erişim tarihi: 24 Haziran 2019.
- <https://www.gib.gov.tr/node/93891>. Erişim tarihi: 04 Temmuz 2019.
- <https://www.gib.gov.tr/bilgisayar-destekli-3-boyutlu-modellemereklendirme-isinin-vergilendirilmesi>,. Erişim tarihi: 24 Haziran 2019.
- https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2019_gecici67rehberi.pdf. Erişim tarihi: 16 Temmuz 2019.
- <https://www.gib.gov.tr/node/90591>. Erişim tarihi: 24 Temmuz 2019.